9-3-95

2078.0005/0

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE PORTANT CLASSEMENT COMME SITE DU MOERASKE A SCHAERBEEK, EVERE et BRUXELLES (HAREN).

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 22 et 23;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 2 juin 1994 décidant d'ouvrir la procédure de classement comme site du Moeraske à Schaerbeek, Evere et Bruxelles (Haren);

Vu l'avis de la Commission Royale des Monuments et des Sites de la Région de Bruxelles-capitale émis le 25 janvier 1995;

Vu l'avis de l'Inspecteur des Finances émis le 12 février 1995;

Vu l'avis favorable du Collège des Bourgmestre et Echevins de Bruxelles-Ville émis le 4 août 1994;

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE BESCHERMING ALS LANDSCHAP VAN HET MOERASKE TE SCHAARBEEK, EVERE EN BRUSSEL (HAREN).

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid de artikels 22 en 23;

Gelet op het besluit van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 2 juni 1994 houdende opening van de procedure tot bescherming als landschap van het Moeraske te Schaarbeek, Evere en Brussel (Haren);

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uitgebracht op 25 januari 1995;

Gelet op het advies van de Inspecteur van Financiën uitgebracht op 10 februari 1995;

Gelet op het gunstig advies van het College van Burgemeester en Schepenen van Brussel-Stad uitgebracht op 4 augustus 1994;

Vu l'avis favorable du Collège des Bourgmestre et Echevins de la commune de Schaerbeek émis le 26 juillet 1994;

Vu l'avis favorable du Collège des Bourgmestre et Echevins de la commune d'Evere émis le 19 août 1994; il souhaite toutefois que les précisions suivantes soient prises en considération :

1° que la zone de protection soit de 100 mètres du côté de la gare de formation de Schaerbeek, afin de protéger le site d'un éventuel passage du TGV.

2° que la limite du classement soit réduite à l'arrière du bâtiment de BELGACOM.

3° que la limite du classement soit réduite au niveau de la rue de la Perche.

4° que soient précisé dans les conditions particulières de conservation : l'interdiction d'introduire des espèces artificielles dans le site, l'obligation en cas de remplacement d'un arbre d'utiliser une espèce indigène, de n'autoriser que la circulation piétonne dans la zone classée et d'interdire l'utilisation de produits phytopharmaceutiques de synthèse.

Gelet op het gunstig advies van het College van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Schaarbeek uitgebracht op 26 juli 1994;

Gelet op het gunstig advies van het College van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Evere uitgebracht op 19 augustus 1994; het wenst evenwel dat volgende bijzonderheden in overweging genomen zouden worden :

1° dat de vrijwaringszone 100 meter zou bedragen langs de kant van het vormingsstation van Schaarbeek, teneinde het landschap te beschermen tegen de eventuele doortocht van de HST.

2° dat de begrenzing van de bescherming zou beperkt worden tot de achterkant van het BELGACOM-gebouw.

3° dat de begrenzing van de bescherming zou beperkt worden ter hoogte van de Wipstraat.

4° dat in de bijzondere behoudsvoorwaarden het volgende zou vermeld worden : verbod op het invoeren van kunstmatige soorten in het landschap, verplichting bij het vervangen van een boom tot het gebruiken van een inlandse soort, slechts voetgangersverkeer toelaten in het beschermde gebied en verbod op het gebruik van synthetische fytofarmaceutische produkten.

ces observations peuvent être rencontrées de la manière suivantes:

1° il a été convenu lors de l'élaboration de la note urbanistique de l'Administration de l'Urbanisme et de l'Aménagement du Territoire de reprendre une bande de 100 mètres longeant la dernière voie de chemin de fer comme zone de protection.

2° la limite "BELGACOM" proposée par la Commune ne correspond pas à une réalité "biologique" sur le terrain et empêche toute gestion ultérieure des cheminements autour de la dépression marécageuses. De plus une bande de 10 mètres est insuffisante pour protéger le biotope particulier qu'est la lisière du haut du talus et de la prairie qui la prolonge.

3° la limite "Perche" proposée par la Commune correspond à la réalité "biologique" du terrain et permet une meilleure gestion du site. La nouvelle délimitation est établie à 15 mètres des troncs de Robiniers en lisière (10 mètres des frondaisons).

overwegende dat er op volgende wijze kan tegemoet gekomen worden aan deze opmerkingen :

1° bij de opstelling van de stedebouwkundige nota van het Bestuur voor de Stedebouw en de Ruimtelijke Ordening werd overeengekomen om een strook van 100 meter langsheen het laaste spoor van de spoorweg als vrijwaringszone over te nemen.

2° de door de Gemeente voorgestelde begrenzing "BELGACOM" stemt niet overeen met een "biologische" werkelijkheid op het terrein en verhindert elk later beheer van de paden rondom de drassige depressie. Bovendien is een strook van 10 meter onvoldoende om de karakteristieke biotoop te beschermen die gevormd wordt door de zoom van het bovenste deel van het taluud en de weide in het verlengde.

3° de door de Gemeente voorgestelde begrenzing "Wipstraat" stemt overeen met de "biologische" werkelijkheid van het terrein en laat een beter beheer van het landschap toe. De nieuwe begrenzing kan gebracht worden op 15 meter van de stammen van de acacia's (10 meter van het gebladerte).

4° l'interdiction de planter des espèces artificielles et l'obligation d'utiliser des essences indigènes semble trop stricte et imprécise car elle empêche la plantation d'arbres fruitiers ou ornementaux qui ne sont pas nécessairement à exclure dans le cadre de (re)plantations; il paraît judicieux d'interdire la circulation de véhicules à moteurs dans le site classé; le traitement des plantations par des produits phytopharmaceutiques de synthèse doit pouvoir dans certains cas (soins aux arbres remarquables, ...) être autorisé.

4° het verbod op het planten van kunstmatige soorten en de verplichting om inlandse soorten te gebruiken lijkt te streng en vaag vermits het de aanplanting van fruitbomen of sierbomen - die niet noodzakelijkerwijs moeten uitgesloten worden in het kader van (her)beplantingen - verhindert; het lijkt verstandig het verkeer van gemotoriseerde voertuigen te verbieden in een beschermd landschap; de behandeling van de beplantingen met synthetische fytofarmaceutische produkten moet in bepaalde gevallen (verzorging van opmerkelijke bomen, ...) kunnen toegestaan worden.

Considérant que la Régie des Bâtiments de l'Etat, propriétaire d'une partie du site, a introduit dans les délais requis son avis et qu'elle ne s'oppose pas au classement de son bien mais regrette que son terrain situé le long de l'avenue Z. Gramme soit repris en zone de protection, compromettant ainsi la réalisation de son bien.

Overwegende dat de Regie der Gebouwen, eigenaar van een deel van het landschap, haar advies binnen de voorgeschreven termijn ingediend heeft en dat zij zich niet verzet tegen de bescherming van haar goed maar het jammer vindt dat haar terrein langheen de Z. Grammelaan opgenomen wordt in de vrijwaringszone, wat op die wijze de verwezenlijking van hun goed in het gedrang brengt.

cette observation peut être rencontrée de la manière suivante:

overwegende dat op volgende wijze kan tegemoetgekomen worden aan deze opmerking :

le terrain repris en zone de protection est affecté au PPAS "Walckiers" (approuvé par le Gouvernement le 30 septembre 993) en zone pour espaces verts publics dont l'aménagement est de type urbain (bancs, jeux, grilles, revêtements, ...). Cette affectation ne permet pas de construction et n'est pas compromise par la reprise en zone de protection.

het terrein dat opgenomen wordt in de vrijwaringszone is op het BPA "Walckiers" (door de Regering goedgekeurd op 30 september 1993) ingeschreven in een gebied van openbare groene ruimte met inrichting van stedelijk type (banken, spelen, hekken, wegbedekking, ...). Deze bestemming laat geen constructies toe en wordt niet aangetast door de inschrijving als vrijwaringszone.

considérant que le Pouvoir organisateur de l'Institut de la Sainte-Famille de Helmet, occupant les bâtiments scolaires repris en zone de protection, a introduit dans les délais requis son avis et qu'il ne s'oppose pas au classement du bien mais qu'il souhaite des informations sur la procédure et les conditions pour réaliser des travaux dans la zone de protection;

overwegende dat de Organiserende Macht van het "Institut de la Saint-Famille de Helmet", dat de schoolgebouwen in de vrijwaringszone gebruikt, binnen de voorgeschreven termijn haar advies heeft ingediend en zich niet verzet tegen de bescherming van het goed maar dat zij meer informatie wenst over de procedure en de voorwaarden voor het uitvoeren van werken in de vrijwaringszone;

considérant que la Communauté des Religieuses de la Sainte-Famille de Helmet, propriétaire des bâtiments scolaires et d'une partie du site, a introduit hors des délais requis son avis (avis qui ne s'oppose pas au classement du bien mais bien à la zone de protection concernant les bâtiments);

overwegende dat de Religieuze Orde van de "Sainte-Famille de Helmet", eigenaar van de schoolgebouwen en een deel van het landschap, haar advies ingediend heeft na het verlopen van de voorgeschreven termijn (een advies waarin zij zich niet verzet tegen de bescherming van het goed maar wel tegen de vrijwaringszone waarin de gebouwen opgenomen worden);

Sur proposition du Ministre de la Région de Bruxelles-Capitale ayant les Monuments et les Sites dans ses attributions;

Op voorstel van de Minister van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest belast met Monumenten en Landschappen;

Après en avoir délibéré,

A R R E T E :

Article 1. - Conformément aux dispositions des articles 22 et 23 de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, et en raison de sa valeur scientifique, esthétique et historique, précisée dans la notice annexée au présent arrêté, est classé comme site le Moeraske sis à Evere, connu au cadastre de Schaerbeek 1ère division, section A, 3ème feuille, parcelles 143t(partie), 142b, 143s, 139b2, 140n et 140m(partie); Evere section A, 2ème feuille, parcelles 558g, 559p, 530e, 530d(partie); section A, 1ère feuille, parcelles 62r, 62s, 62p et 611; Bruxelles 21ème division, section A, 2ème feuille; Gare de formation de Schaerbeek (partie) non cadastrée.

La délimitation du site ci-dessus est reprise sur le plan annexé au présent arrêté.

Article 2. - La zone de protection relative au site décrit ci-dessus comprend les voiries, parties de voiries, ainsi que l'ensemble des parcelles ou parties de parcelles reprises dans le périmètre délimité sur le plan joint au présent arrêté.

Na beraadslaging,

B E S L U I T :

Artikel 1. - Overeenkomstig de bepalingen van de artikels 22 en 23 van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, en omwille van zijn wetenschappelijke, esthetische en historische waarde, zoals nader bepaald in de nota bijgevoegd aan het besluit, wordt beschermd als landschap het Moeraske, bekend ten kadaster van Schaarbeek 1ste divisie, sectie A, 3de blad, percelen 143t(deel); 142b, 143s, 139b2, 140n et 140m(deel); Evere sectie A, 2de blad, percelen 558g, 559p, 530e, 530d(deel); sectie A, 1ste blad, percelen 62r, 62s, 62p et 611; Brussel 21de divisie, sectie A, 2de blad; Vormingsstation Schaarbeek (deel) niet gekadastreerd.

De afbakening van het hierboven vermeld landschap wordt aangeduid op het plan bijgevoegd aan dit besluit.

Artikel 2. - De vrijwaringszone met betrekking tot het hierboven vermelde landschap omvat de wegenis, gedeelten van wegenissen evenals het geheel van de percelen of gedeelten van de percelen opgenomen in de omtrek, afgebakend op het plan in bijlage van dit besluit.

Article 3.- Les conditions particulières de conservation sont les suivantes :

a) L'utilisation, l'entreposage ou la fabrication de substances nocives au développement et à la croissance des plantations, de la faune et de la flore ou nuisibles à la qualité des eaux sont prohibées.

b) La pose de panneaux publicitaires est interdite.

c) L'allumage de feux est interdit sous les arbres.

d) Toute installation quelconque, en ce compris les roulottes et caravanes (à l'exception des cabanes de chantiers ou lors de manifestations culturelles temporaires), est prohibée.

e) Le dépôt et le stockage de matériaux (à l'exception d'une aire de compostage), débris, détritus et déchets de toute nature sont prohibés.

f) Toute nouvelle construction (à l'exclusion des constructions défendant un objectif exclusivement didactique ou scientifique) est interdite.

g) L'entretien normal des arbres (enlèvement des branches mortes, cassées, soins aux plaies) est obligatoire.

h) les véhicules à moteur sont prohibés.

i) L'utilisation des arbres à des fins de support publicitaire ou de ligne électrique est interdite.

Artikel 3.- De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

a) Het gebruik, de opslag of de aanmaak van stoffen die schadelijk kunnen zijn voor de ontwikkeling en de groei van de aanplantingen, de fauna en de flora of voor de kwaliteit van het water, zijn verboden.

b) Het plaatsen van reclameborden is verboden.

c) Het aansteken van vuur onder de bomen is verboden.

d) De plaatsing van eender welke installatie, waaronder woonwagens en caravans (met uitzondering van de plaatsing van werkhuisjes of het plaatsen van tijdelijke uitrustingen voor culturele happenings), is verboden.

e) De opslag en bewaring van materialen, het storten van huisafval, vuilnis en afval van eender welke aard, is verboden.

f) Elke nieuwe constructie is verboden. Constructies met een uitsluitend didactisch of wetenschappelijk doeleinde kunnen toegelaten worden.

g) Het gewoon onderhoud van de bomen (het verwijderen van dode of gebroken takken; het verzorgen van beschadigde plekken) is verplicht.

h) Motorvoertuigen zijn verboden.

i) Het is verboden de bomen te gebruiken om er reclameborden of elektriciteitslijnen aan op te hangen.

j) L'organisation de compétitions sportives est interdite.

j) Het organiseren van sportwedstrijden is verboden.

k) Le stationnement des véhicules se fait exclusivement dans les endroits réservés à cette fin.

k) Het parkeren van voertuigen mag enkel op de plaatsen die daarvoor bestemd zijn.

l) Les éléments constitutifs de la composition originelle du site tels que ponts, fontaines, fabriques, glacières, kiosques, pavillons, fausses grottes, statues, vieux bancs et réverbères, pergolas, passerelles, sépultures, grilles doivent être maintenus en bon état. Toutes les mesures seront prises afin de les mettre en valeur.

l) De bestanddelen van de oorspronkelijke ordening van het landschap zoals bruggen, fonteinen, fabrieken, ijskelders, kiosken, paviljoenen, kunstmatige grotten, standbeelden, oude banken en straatlantaarns, pergola' s, loopbruggen, graven en traliewerk moeten in goede staat gehouden worden. Alle maatregelen hiervoor zullen genomen worden.

Bruxelles, le 9/3/95

Brussel, 9/3/95.

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Charles PICQUE

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Logement, de l'Environnement, de la Conservation de la Nature, de la Politique de l'Eau et des Monuments et Sites.

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijk Regering, belast met Huisvesting, Leefmilieu, Natuurbehoud, Waterbeleid en Monumenten en Landschappen.

Didier GOSUIN.

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE PORTANT CLASSEMENT COMME SITE DU MOERASKE A SCHAERBEEK, EVERE et BRUXELLES (HAREN).

DESCRIPTION SOMMAIRE ET JUSTIFICATION DE L'INTERET SELON L'ARTICLE 2, §1er DE L'ORDONNANCE DU 4 MARS 1993.

Vu pour être annexé à l'arrêté du
9/3/95.

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Charles PICQUE

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Logement, de l'Environnement, de la Conservation de la Nature, de la Politique de l'Eau et des Monuments et Sites.

Didier GOSUIN.

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE BESCHERMING ALS LANDSCHAP VAN HET MOERASKE TE SCHAARBEEK, EVERE EN BRUSSEL (HAREN).

BEKNOPTE BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN HET BELANG VOLGENS ARTIKEL 2, 1ste § VAN DE ORDONNANTIE VAN 4 MAART 1993.

Gezien om bij het besluit van
9/3/95 gevoegd te worden.

De Minister-Voorzitter van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijk Regering,
belast met Huisvesting, Leefmilieu, Natuurbehoud, Waterbeleid en Monumenten en Landschappen.

PROPOSITION DE CLASSEMENT

Dénomination : MOERASKE

Localisation : Situé entre la gare de formation de Schaerbeek et les rue Stroobants, Vandenhoven et entre l'avenue Zénobe Gramme et la rue Ranson.

Commune : Evere - Schaerbeek - Bruxelles (Haren)

Superficie approximative : 14 ha

Description :

Moeraske signifie en flamand "petit marais" et l'usage en a fait un lieu-dit. Par extension, nous regroupons également sous ce nom : le ruisseau du Kerkebeek ainsi que les talus qui bordent sa rive gauche, les prairies comprises entre les voies du chemin de fer et ce ruisseau, la dépression marécageuse elle-même et les talus qui l'entourent, les potagers surplombant la zone des sources ainsi que ceux de la rue du Château, la prairie au bas du nouveau bassin d'orage ainsi que celle longeant le bâtiment RTT et le Parc Walckiers.

Le marais, ses prairies et ses talus

Le Moeraske est l'unique vestige en région bruxelloise des milieux humides qui jalonnaient, jadis, la vallée de la Senne.

Le site occupe une étroite bande de terrain à la jointure du versant de la vallée de la Senne et de sa plaine alluviale. Le relief du Moeraske oscille entre 17 mètres dans le fond de la vallée et 32 mètres dans la partie supérieure du parc Walckiers. La vallée de la Senne a des rives relativement inclinées dont la pente s'accentue vers le sud de l'agglomération. Les versants de la vallée sont asymétriques, celui de droite, où se trouve le Moeraske, est plus raide que son vis-à-vis. Le thalweg s'élève, ici, à 17 m d'altitude (axe sud-ouest/nord-est). Dans ce fond de vallée coule un autre cours d'eau appelé le Kerkebeek, ce petit ruisseau est alimenté par 18 sources et coule dans la direction opposée à celle du cours de la Senne. Il se jette dans le Maelbeek par l'intermédiaire du réseau d'égouts.

Le site contient la totalité du Kerkebeek qui est le lien entre l'ensemble des biotopes. La quantité et la qualité de son eau est garante du maintien de la richesse biologique du marais.

Le site comprend un marais d'environ un hectare alimenté par le ruisseau du Kerkebeek entouré de talus boisés, de prairies et de bosquets. Le site s'étend sur 1.7 km. Sur son parcours, le ruisseau longe une vaste prairie fleurie, une pelouse sèche et un ravin boisé. A sa sortie du marais, il longe des terrains potagers parfaitement entretenus où sont également aménagé quelques mares.

* Dans une grande clairière ménagée par coupe et fauche, on a disposé des ruches, qui servent entre autres de matériel pédagogique. Cette clairière comporte un recrû vigoureux de Frênes et d'Erables sycomores.

* Cette zone, limitée d'un côté par le talus de chemin de fer et de l'autre par le Parc Walckiers, possède une valeur paysagère non négligeable.

Le talus boisé le long du chemin de fer

La végétation boisée se compose surtout de Saules blancs, d'Erables et de Frênes.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

l'intérêt scientifique et culturel de ce site est du à la qualité exceptionnelle de sa faune et de sa flore; sa flore représente la quart de la flore belge; sa faune est particulière et peu commune;

la grande richesse de la faune du Moeraske est due aux nombreux biotopes qui coexistent sur un aussi petit territoire ainsi qu'à la proximité du chemin de fer qui relie aux campagnes cette île de verdure perdue au milieu de la ville;

la qualité esthétique du site est due à l'aspect soigné des cheminements; le site est homogène; l'aspect paysager est remarquable; l'aménagement est soigné;

c'est une chance exceptionnelle de trouver, sans interruption aucune, sur un même territoire urbain, des sources, un ruisseau, un marais et plusieurs mares;

ce site est, par sa complémentarité avec les espaces verts voisins, un élément essentiel à la conservation et à l'amélioration du maillage écologique de la ville; la présence du chemin de fer garantit les échanges avec l'extérieur de la Région;

vu la rareté d'une promenade verte d'un seul tenant aussi longue dans le contexte régional (le Moeraske fait 1.7 km de longueur; cette promenade fait partie de la promenade verte proposée par le PRD;

vu la valeur de témoin historique du lieu (zone humide n'ayant vraisemblablement jamais été urbanisée);

Les sols du Moeraske sont en majeure partie des remblais plus ou moins anciens. En effet, de nombreux travaux ont été réalisés dans ce quartier depuis plus de 150 ans. La première ligne de chemin de fer du continent, Bruxelles-Malines, a été construite vers les années 1830 sur une zone jouxtant le marais et ont nécessité des travaux "d'assainissement" des zones humides par l'apport de terres. L'extension des voies de chemin de fer se fera jusqu'en 1930 sur des remblais qui, aujourd'hui encore, constituent la partie septentrionale de la réserve. Le long des voies, le sol est très drainant et favorable aux espèces xérophiles . Ce drainage est d'autant plus marqué qu'il y a eu un apport très important de cendrées provenant des locomotives à vapeur.

La flore du Moeraske comprend au moins 380 espèces indigènes soit le quart de la flore belge. On y trouve plusieurs plantes intéressantes comme la Luzerne sauvage (rarissime) ou l'Iris jaune des marais (symbole de Bruxelles préservé dans son milieu d'origine !).

La présence de nombreux animaux est également un indice d'une grande richesse biologique. On trouve au Moeraske 5 espèces de batraciens : Grenouille rousse, Grenouille verte (il s'agit de l'espèce indigène qui n'est présente dans la Région qu'au Moeraske), Crapaud commun, Triton vulgaire et Triton alpestre), une espèce de reptile : le Lézard vivipare, plusieurs mammifères dont le Putois, la Belette, le Lérot, l'Hérisson, cinq espèces de Chauves-souris, ... et d'une septantaine d'espèces d'oiseaux dont le Martin pêcheur, le Pic vert, les Sarcelles d'hiver, l'Epervier, la Bergeronnette des ruisseaux, ...

On y trouve, outre de nombreuses essences d'arbres, quatre magnifiques Saules blancs et un Saule pleureur remarquable (entrée de la réserve rue Carli). On notera la présence de deux roselières de taille respectable où niche la Rousserolle effarvatte (moins de 10 couples dans la Région).

Le site est géré par une association locale (CEBE) dans le cadre d'une convention avec la Région bruxelloise qui couvre les 12 ha du site Moeraske-Parc Walckiers. 4.2 ha ont déjà un statut de réserve naturelle domaniale.

Ce site est public et est sillonné de chemin en terre battue entretenus. L'aménagement est sobre et fonctionnel. Plusieurs milliers d'enfants y sont guidés chaque année.

Le Parc Walckiers

Le Parc Walckiers proprement dit est une ancienne propriété boisée aménagée dans le style anglais; ce style d'architecture paysagère se caractérise par l'intégration des éléments naturellement présent sur le site. Après l'abandon du parc vers 1965, les parties boisées ont progressivement acquis un aspect de bois semi-naturel, faute d'entretien.

Il est constitué de deux parties, qui sont parfois imbriquées :

- une zone boisée, ancien parc de style anglais abandonné, recolonisé à certains endroits par des espèces arbustives pionnières;

- une zone ouverte, friche à végétation herbacée et arbustive.

De l'autre côté, un talus boisé s'étend le long de l'assiette du chemin de fer (gare de Schaerbeek).

<u>la lisière entre la friche et le bois :</u>

* La végétation actuelle s'est développée spontanément, effaçant progressivement la limite du bois. Cette végétation nouvelle forme un taillis relativement jeune, traversé de "couloirs" herbeux.

* Ces zones buissonnantes sont d'un recrû de Frênes, Erables sycomore, Saules, Noisetiers, ... Le sous-bois est dominé par le Cerfeuil sauvage, le Gouet, le Lierre, l'Ortie, ... Là où la lumière atteint le sol (en bordure des "couloirs"), on y observe beaucoup de Cerfeuil sauvage, de Berce, de Fraisier des bois, d'ortie, de Compagnon rouge, de Ronce, de Potentille rampante, de Bouton d'or, ...

* Les berges de l'étang situé à la limite de la friche buissonnante ont été récemment dégagées des arbres et arbustes qui y poussaient, à l'exception de quelques Sureaux et Noisetiers, pour exposer davantage l'eau à la lumière. La végétation aquatique se caractérise par la présence de Lentilles d'eau. Le long des berges poussent quelques Iris jaunes des marais. On y observe le Héron cendré et, à l'occasion, le Martin Pêcheur.

<u>le bois proprement dit :</u>

* D'un côté, le Parc Walckiers borde l'arrière des jardins des maisons de l'avenue Z. Gramme. Cette limite est fort perturbée (zone nitrophile). Il s'y observe quelques beaux vieux arbres (Frênes, Erables sycomores), mais la strate arbustive est dominée par le Sureau et la strate herbacée par la Podagraire, le Cerfeuil sauvage, plus loin le Compagnon rouge, le Gouet, l'Ortie, le Cassis, le Lierre, ... Il y pousse aussi quelques exemplaires de Jacinthes des bois, échappés de jardin. Une partie de cette zone a été réaménagée en verger haute-tige composé de variétés anciennes, en tout une quarantaine d'arbres ont étés plantés.

* Lorsqu'on descend vers la partie basse du bois, l'aspect "naturel" s'accentue. Beaucoup de Frênes et Erables s'observent dans la strate boisée; le terrain devient plus humide, avec Valériane rampante dans la strate herbacée.

* La partie centrale du bois est la plus remarquable. Il s'y trouve encore quelques restes de l'aménagement ancien, dont une grotte surmontée d'un obélisque. C'est également ici que poussent les plus vieux arbres du parc : grands Frênes, Hêtres pourpres, Marronniers, ... Dans la strate arbustive, le Sureau reste assez fréquent mais on trouve aussi de jeunes Ormes (Ulmus campestris) et des Noisetiers. L'avifaune du parc est particulièrement riche, on y rencontre par exemple l'Epervier, le Pic vert, le Pic épeiche, ...

* La partie privée est du même type que la partie centrale du bois. De surcroît, et indépendamment de son état de parc boisé entretenu, elle contient une collection d'arbres plus remarquables encore par leur âge et leur dimension, à savoir une quinzaine de gros Tilleuls, un beau Merisier et Hêtre pourpre et un superbe Ginkgo biloba dont le tronc à une circonférence de 2.65 m.

* La strate herbacée comporte des éléments de la flore vernale typique du district brabançon : Gouet, Lamier jaune, Brachypode des bois, Anémone des bois, Ficaire, ...
La présence de Geranium livide et de Corydale solide est à souligner ("stinzeplanten").

* Dans le parc se trouve également une clairière très humide (zone de suintements). Cette clairière est fauchée.
On y observe le Populage des marais, le Cirse maraîcher, la Salicaire.

* La transition entre la friche et le bois se fait par l'intermédiaire d'un étang au bord duquel une grotte (fabrique) a été réaménagée. La lisière constitue un refuge idéal pour les mammifères tels que le Lérot, l'Hérisson, la Belette, le Putois ainsi que comme territoire de chasse pour plusieurs espèces de Chauves-souris.

<u>la prairie :</u>

* La végétation comprend diverses espèces de Saules, Erables, plusieurs jeunes arbres fruitiers (poiriers, pommiers, ..., retournés à l'état sauvage), plusieurs espèces de Pruniers, de jeunes Ormes, ... Dans la zone dégagées, herbeuses et très ensoleillées, entre les buissons, on trouve diverses espèces de Fabaceae dont la très rare Luzerne sauvage, l'Alysson blanc, plusieurs espèces d'Aster, la Verveine et le Géranium des prés.

* Le sol de ce vaste espace a été profondément perturbé. Le relief de ce terrain, relativement plat avec quelques bosses et fosses, a été bouleversé également. Il semble peu douteux que cette flore subisse l'influence des pierres dispersées sur le site (flore calciphile).

* Cette zone bénéficie d'une plus-value lorsqu'on envisage sa valeur faunistique, grâce notamment à l'attraction qu'excercent sur l'entomofaune et l'avifaune, aussi bien les friches herbacées riches en fleurs que les lisières nombreuses engendrées par le contact entre la végétation herbacée et les fourrés arbustifs.

VOORSTEL TOT BESCHERMING

Naam : HET MOERASKE

Plaats : gelegen tussen het Vormingsstation van Schaarbeek en de Stroobantsstraat, de Vandenhovenstraat en tussen de Ransonstraat en de Zénobe Grammelaan.

Gemeente : Evere - Shaarbeek - Brussel (Haren)

Oppervlakte bij benadering : 14 ha.

Beschrijving :

Het Moeraske betekent natuurlijk klein moeras en het gebruik van de term heeft er een plaatsnaam van gemaakt. Bij uitbreiding brengen wij onder deze naam ook de volgende terreinen onder: de Kerkebeek evenals de taluuds die aan de linkerkant ervan gelegen zijn, de weiden tussen deze beek en de spoorlijnen, de moerassige depressie zelf en de taluuds errond, de moestuinen die boven de zone met bronnen uitsteken evenals deze van de Kasteelstraat, de weide onderaan het nieuwe vloedbekken en deze langs het RTT-gebouw en het Walckierspark.

De moeras, de weiden en taluuds

Het Moeraske is het enige overblijfsel van de vochtige milieus in het Brusselse gewest die vroeger de vallei van de Zenne afbakenden.

Het Moeraske is een smalle strook grond aan de verbinding tussen de helling van de Zennevallei en zijn alluviale laagvlakte. Het reliëf van het Moeraske schommelt tussen 17 m. op het laagste punt van de vallei en 32 m. op het hoogste deel van het Walckierspark. De Zennevallei heeft relatief afhellende randen waarvan de helling toeneemt naar het zuiden van de agglomeratie toe. De hellingen van de vallei zijn asymmetrisch; de rechterkant waar het Moeraske ligt, helt meer af dan de linkerkant. De dalweg stijgt hier tot een hoogte van 17 m. (zuidwest/noordoost as). Beneden deze vallei stroomt een andere waterloop die de Kerkebeek heet; deze kleine beek wordt door 18 bronnen gevoed en stroomt in tegenovergestelde richting als de Zenne. Via een netwerk van riolen mondt zij in de Maalbeek uit.

De geografische grenzen van het natuurreservaat komen met deze van de Kerkebeek overeen. Deze vormt de samenhang tussen alle biotopen. De kwantiteit en kwaliteit van het water verzekert het behoud van de biologische rijkdom van het moeras.

Het geheel bevat een moeras van ongeveer één hectare groot die door de Kerkebeek gevoed wordt en door boomrijke taluuds, weiden en bosjes omgeven is. Het Moeraske spreidt zich over 1.7 km. uit. De beek stroomt langs een uitgestrekte bloemrijke weide, een droog grasveld en een boomrijke helling. Aan het einde van het moeras stroomt de beek langs perfect onderhouden moestuinen waar ook enkele vijvers aangelegd zijn.

De bodem van het Moeraske bestaat voor het grootste deel uit min of meer oude aanaardingen. Sinds meer dan 150 jaar zijn in deze wijk inderdaad verschillende werken uitgevoerd. De eerste spoorlijn van het continent tussen Brussel en Mechelen werd rond de jaren 1830 op een zone langs het moeras aangelegd. Daartoe waren draineringswerken van de vochtige gebieden noodzakelijk door grond aan te voeren. De uitbreiding van de spoorlijnen gebeurde tot 1930 op aanaardingen die vandaag nog het noordelijke deel van het natuurreservaat uitmaken. Langs de sporen is de bodem zeer drainerend wat bevorderlijk is voor xerofiele soorten. Deze drainering is bovendien nog versterkt door de zeer grote aanvoer van sintel afkomstig van stoomlokomotieven.

De flora van het Moeraske omvat ten minste 380 inheemse soorten ofwel één vierde van de Belgische flora. Er staan verschillende, interessante planten zoals de sikkelklaver (rarissime) of de gele lis (het symbool van Brussel dat in zijn oorspronkelijk milieu bewaard is !).

De aanwezigheid van talrijke dieren is eveneens het bewijs van een grote biologische rijkdom. In het Moeraske worden vijf soorten amfibieën aangetroffen: de bruine kikker, de groene kikker, (het betreft de inheemse soort die enkel in het gebied van het Moeraske aangetroffen wordt), de waterkikvors, de kleine watersalamander en de alpenwatersalamander), één soort reptiel: de levendbarende hagedis, verschillende zoogdieren waaronder de bunzing, de wezel, de eikelmuis, de egel, vijf soorten vleermuizen, ... en een zeventigtal soorten vogels waaronder de ijsvogel, de groene specht, de wintertaling, de sperwer, de grote gele kwikstaart, ...

Behalve de verschillende boomsoorten staan er vier magnifieke schietwilgen en een opmerkelijke treurwilg (de ingang van het natuurreservaat aan de Carlistraat). Opmerkelijk zijn eveneens twee redelijk uitgestrekte rietvelden waar de kleine karekiet nestelt (minder dan 10 paren in het gewest).

Het Moeraske wordt door een plaatselijke vereniging (CEBE) beheerd binnen het kader van een overeenkomst met het Brusselse Gewest die de 12 ha. van het gebied Moeraske-Walckierspark beslaat. 4.2 ha. heeft reeds het statuut van domaniaal natuurreservaat.

Dit gebied is voor het publiek toegankelijk en wordt door onderhouden gravelpaden doorkruist. De aanleg is sober en functioneel. Duizenden kinderen bezoeken jaarlijks het Moeraske onder begeleiding.

Het Walckierspark

Het eigenlijke Walckierspark is een oude en boomrijke eigendom die in Engelse stijl aangelegd werd; deze stijl van landschapsarchitectuur wordt door de integratie van natuurlijke elementen gekenmerkt die ter plaatse aanwezig zijn. Nadat het park rond 1965 aan zijn lot overgelaten werd, kregen de boomrijke gedeelten bij gebrek aan onderhoud geleidelijk aan het uiterlijk van een bijna natuurlijk bos.

Het Walckierspark bestaat uit twee gedeelten die elkaar soms overlappen :

- een boomrijke zone : een oud en verlaten park in Engelse stijl dat op sommige plaatsen met nieuwe soorten struiken opnieuw beplant is;

- een open zone : braakland met gras en struiken.

Aan de andere kant ligt er een boomrijk taluud langs het perceel van de spoorweg (het station van Schaarbeek).

<u>De rand tussen het braakland en het bos :</u>

* De huidige vegetatie is spontaan gegroeid en heeft geleidelijk de grens van het bos uitgewist. Deze nieuwe vegetatie vormt een relatief jong kreupelbos dat door "gangen" van gras doorkruist wordt.

* Deze zones met struiken bestaan uit nieuwe loten van essen, gewone esdoornen, wilgen, hazelaars, ... Het onderhout wordt door fluitekruid, aronskelk, klimop, brandnetel, ... overheerst. Waar het licht de grond bereikt (aan de "gangen"), groeit er veel fluitekruid, bereklauw, bosaardbei, brandnetel, dagkoekoeksbloem, vijfvingerkruid, braam, scherpe boterbloem, ...

* De boorden van de vijver aan de grens van het braakland met struiken werden onlangs van bomen en struiken ontdaan, met uitzondering voor enkele wilgen en hazelaars, om het water meer licht te geven. Als waterplanten komt er voornamelijk eendekroos voor. Langs de waterkanten groeien er enkele gele lisplanten. Aanwezigheid van de blauwe reiger en soms de ijsvogel.

<u>Het bos zelf :</u>

* Aan de ene kant grenst het Walckierspark aan de achterkant van de tuinen van de huizen van de Z. Grammelaan. Deze grens is sterk verstoord (nitrofiele zone). Er staan enkele mooie, oude bomen (essen, gewone esdoornen); als struiken groeien er voornamelijk vlieren en bij de grasachtigen vooral zevenblad, fluitekruid, verder nog dagkoekoeksbloem, aronskelk, brandnetel, zwarte bes, klimop, ... Er groeien eveneens enkele exemplaren van wilde hyacint, afkomstig uit tuinen. Een gedeelte van dit gebied werd in een hoogstammige boomgaard aangelegd met oude boomsoorten, in totaal werd er een veertigtal bomen aangeplant.

* Wanneer men zich naar het lage deel van het bos begeeft, wordt het "natuurlijke" uiterlijk duidelijker. Als bomen groeien er vooral essen en esdoornen; het terrein wordt vochtiger en kruipende valeriaan overheerst onder de grasachtigen.

* Het middenste gedeelte van het bos is het meest opvallende deel. Er bevinden zich nog enkele resten van de vroegere aanleg waaronder een grot met een obelisk erop. Hier groeien trouwens ook de oudste bomen van het park : grote essen, purperbeuken, paardekastanjes, ... Onder de struiken blijft de vlier goed vertegenwoordigd maar er staan ook jonge gladde iepen (Ulmus campestris) en hazelaars. De avifauna van het park is bijzonder rijk : zo worden er bij voorbeeld de sperwer, de groene specht, de grote bonte specht, ... aangetroffen.

* het privégedeelte is van dezelfde aard als het middenste gedeelte van het bos. Daarbovenop en onafhankelijk van zijn staat als onderhouden boomrijk park, bevat dit gedeelte een verzameling bomen die nog meer opvallen door hun ouderdom en grootte; het is te zeggen een vijftiental grote linden, een mooie zoete kers, een purperbeuk en een schitterende ginkgo biloba met een stam die een omtrek van 2.65 m. heeft.

* Onder de grasachtigen bevindt zich voorjaarsflora die typisch is voor het Brabantse gewest : aronskelk, gele dovenetel, boskortsteel, bosanemoon, speenkruid, ... De aanwezigheid van donkere ooievaarsbek en vingerhelmbloem moet eveneens benadrukt worden ("stinzeplanten").

* In het park bevindt er zich ook een zeer vochtige, open plek (sijpelingszone). Deze open plek wordt gemaaid. Er groeien dotterbloemen, moesdistels en kattestaarten.

* De overgang van het braakland naar het bos gebeurt door middel van een vijver waaraan een grot (kunstmatig) ligt. Deze bosrand vormt een ideaal schuiloord voor zoogdieren zoals de eikelmuis, de egel, de wezel, de bunzing en een jachtterrein voor meerdere soorten van vleermuizen.

<u>Het braakland :</u>

* De vegetatie omvat verschillende soorten zoals wilgen, esdoornen, verschillende jonge fruitbomen (verwilderde perebomen, appelbomen, ...), enkele soorten pruimebomen, jonge iepen, ... In de grasrijke, open en zonnige ruimte tussen de struiken groeien er verschillende soorten van Fabaceae waaronder de zeer zeldzame sikkelklaver, het grijskruid, meerdere soorten wilde asters, de ijzerhard en de beemdooievaarsbek. De flora van het gebied omvat meer dan 200 soorten.

* De bodem van deze uitgestrekte ruimte werd grondig verstoord. Het reliëf van dit terrein, betrekkelijk effen met enkele bulten en kuilen, werd eveneens aangetast. Er bestaat weinig twijfel over dat deze flora de invloed ondergaat van de stenen die over het terrein verspreid liggen (calciumflora).

* Dit gebied geniet van een meerwaarde op faunistisch vlak, dankzij mét name de aantrekking die de braakliggende, bloemrijke graslanden en de talrijke bosranden die door het contact tussen de grasachtige vegetatie en het struikgewas ontstaan, op de entomofauna en de avifauna uitoefenen.

* In een grote open plek die door kappen en maaien verkregen werd, staan er bijenkorven opgesteld die onder andere als pedagogisch materiaal dienen. In deze open plek groeien er krachtige loten van essen en gewone esdoornen.

* Deze zone, aan de ene kant door het taluud van de spoorlijn en aan de andere kant door het Walckierspark begrensd, beschikt over een niet te verwaarlozen, landschappelijke waarde.

<u>Het boomrijke taluud langs de spoorlijn :</u>

De boomrijke vegetatie bestaat vooral uit schietwilgen, esdoornen en essen.

Belang van het goed volgens artikel 2, paragraaf 1, bepaald in de Ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed:

het wetenschappelijke en culturele belang van dit gebied schuilt in de uitzonderlijke kwaliteit van zijn fauna en zijn flora; zijn flora vertegenwoordigt één vierde van de Belgische flora; zijn fauna is bijzonder en zeldzaam;

de grote rijkdom van de fauna van het Moeraske is te danken aan de verschillende biotopen die op een dergelijk klein territorium voorkomen evenals aan de nabijheid van de spoorweg die dit groen eiland dat in een stadsmilieu verloren ligt, met het platteland verbindt;

de esthetische kwaliteit van het gebied zit in de verzorgde aanleg van de paden; het gebied is homogeen; het landschappelijke uiterlijk is opmerkelijk; de aanleg is verzorgd;

het is een ongelooflijk toeval om op eenzelfde terrein in de stad en zonder enige onderbreking enkele bronnen, een beek, een moeras en meerdere vijvers aan te treffen;

dit gebied is dankzij de complementariteit met de nabije groene ruimten, een essentieel element voor het behoud en de verbetering van het ecologische netwerk van de stad; de aanwezigheid van de spoorweg verzekert de uitwisseling met gebieden buiten het gewest;

gezien de zeldzaamheid binnen gewestelijke context van een groene promenade in één stuk en met een dergelijke lengte (het Moeraske is samen met het Walckierspark 1.7 km. lang); deze promenade maakt deel uit van de groene wandeling die door de PRD voorgesteld wordt;

gezien de waarde van het terrein als historische getuigenis (een vochtig gebied dat hoogstwaarschijnlijk nooit verstedelijkt werd);

het Walckierspark heeft ongetwijfeld een grote waarde voor de studie van de invloed van de mens op de natuur;

het park waarvan het uiterlijk in het begin allicht tamelijk "natuurlijk" was (Engelse landschapsstijl), is door de spontane groei van de vegetatie in een min of meer vochtig milieu naar een typisch Brabants loofbos kunnen evolueren. Het kan absoluut niet met een onbeduidend, verlaten park vergeleken worden;

de elementen van het park die overblijven - enkele sierstruiken, enkele kleine open plekken evenals "stinzelplanten" of "plante castrale" maken het geheel interessant, niet alleen vanuit botanisch maar ook vanuit cultureel en historisch oogpunt;

de twee delen van het Walckierspark, hoewel heel verschillend, dragen op complementaire wijze bij tot de biologische waarde van het gebied en zijn cultureel belang, dat wil zeggen vanuit het oogpunt van het behoud van de rijkdom aan wild leven, het wetenschappelijk onderzoek en het onderwijs van de natuurwetenschappen;

het braakland is vooral interessant vanuit didactisch oogpunt: de opeenvolgende begroeiingen evenals de verscheidenheid aan biotopen (bos, open en zonnige ruimten, rijk aan calcium, ...) die een grote botanische en bovenal zoölogische diversiteit garanderen;

het centrale gedeelte van het bos is het meest opvallende gedeelte. Er bevinden zich nog resten van de aanleg op zijn "Engels" waaronder een boog, een grot met een obelisk en een gedenksteen erop;

gezien de aanwezigheid van grote, oude bomen waaronder verschillende mooie esdoornen, een mooie purperbeuk, een opmerkelijke ginkgo biloba, ... evenals honderden inheemse plantesoorten waaronder de zeer zeldzame sikkelklaver of de beemdooievaarsbek.

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE PORTANT CLASSEMENT COMME SITE DU MOERASKE A SCHAERBEEK, EVERE et BRUXELLES (HAREN).

DELIMITATION DU SITE ET DE SA ZONE DE PROTECTION

Vu pour être annexé à l'arrêté du
9/3/95

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Charles PICQUE

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Logement, de l'Environnement, de la Conservation de la Nature, de la Politique de l'Eau et des Monuments et Sites.

Didier GOSUIN.

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE BESCHERMING ALS LANDSCHAP VAN HET MOERASKE TE SCHAARBEEK, EVERE EN BRUSSEL (HAREN).

AFBAKENING VAN HET LANDSCHAP EN ZIJN VRIJWARINGSZONE

Gezien om bij het besluit van
9/3/95 gevoegd te worden.

De Minister-Voorzitter van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijk Regering, belast met Huisvesting, Leefmilieu, Natuurbehoud, Waterbeleid en Monumenten en Landschappen.

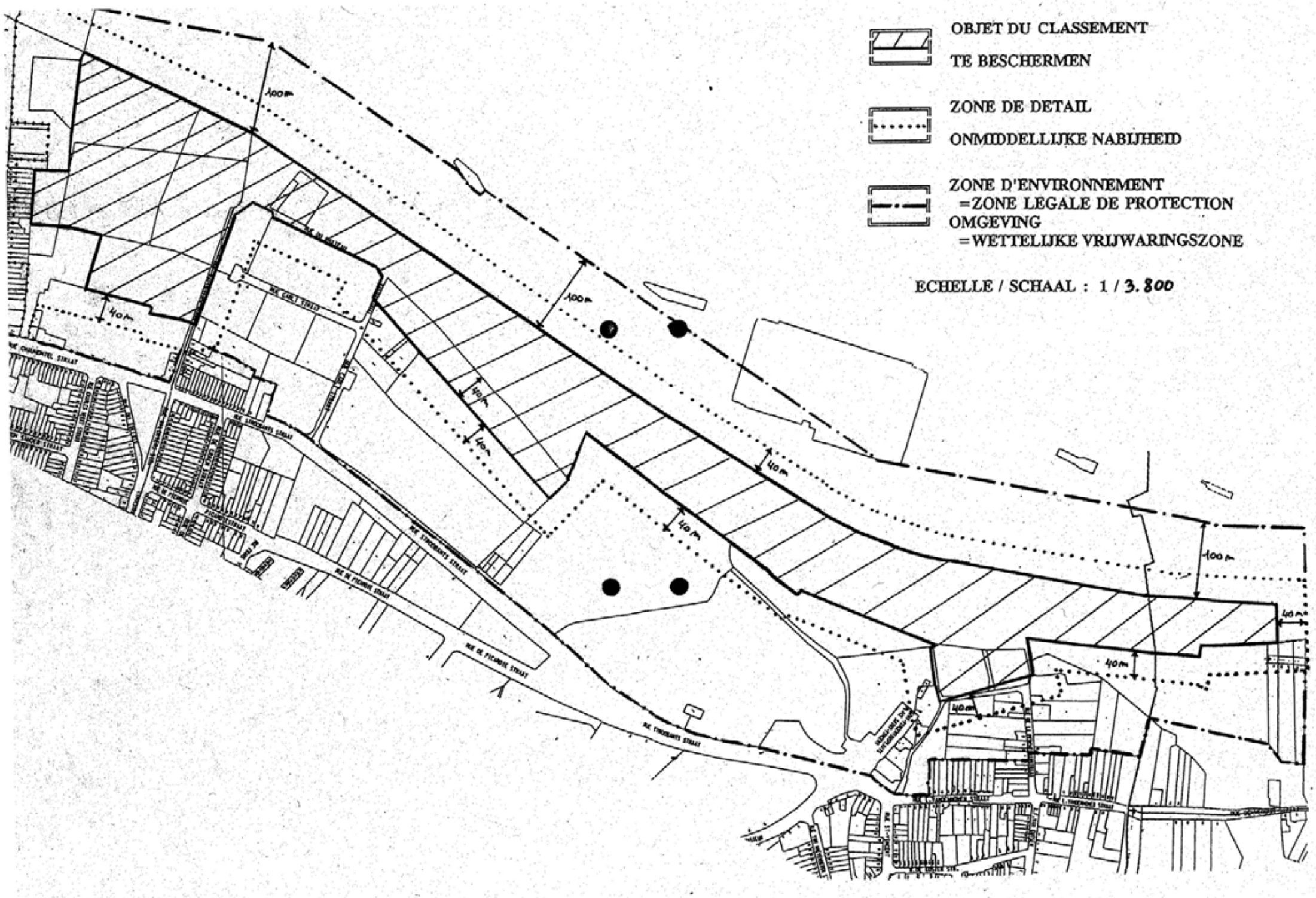
OBJET DU CLASSEMENT
TE BESCHERMEN
ZONE DE DETAIL
ONMIDDELLIJKE NABIJHEID
ZONE D'ENVIRONNEMENT
=ZONE LEGALE DE PROTECTION
OMGEVING
=WETTELIJKE VRIJWARINGSZONE
ECHELLE / SCHAAL : 1 / 3.800
100m
40m